

NÉPÜNK

Főszerkesztő: Wasserstrom Sándor

ZSIDÓ HETILAP

Felelős szerkesztő: Leitner Zoltán

Van-e jogunk örüvendeni?

Szimchát Tóra ünnepén az oradeai Mizrachi nagy ünnepélyt rendezett, amelynek vezérszónoka: Wasserstrom Sándor, lapunk főszerkesztője volt. Az ő beszédéből való e részlet:

Van-e jogunk örüvendeni? Van-e jogunk ujjongani, ha csak egy napra is, ha a Tóra örömnepén is, most, amikor a világ zsidóságának zöme kegyetlenül szenved a barbár huligánizmus durva csizmájának sarka alatt. Van-e okunk arra, hogy feledve a hétköznapiok minden keservét, összejöjjünk és emlékezzünk?

Ha tekintetbe vesszük, hogy mi, zsidók, örömnepünk mámorát soha nem borból meritjük, ha tekintetbe vesszük, hogy vigadásunk amolyan komoly és tartalmas sirvavigadás, még a nyugodt és boldog napokban is: akkor nyugodtan állhatunk a Tóra örömnepének „vadjában” is, önmagunk ítélőszéke elé. A mi legnagyobb szörakozásunk a multba való visszatérés. Ez a mi sokezer éves óborunk, amelynek vérgőzös, tragikusan fenéges italától erőt meritünk a jelen és jövő minden megpróbáltatásával szemben.

Van-e okunk örüvendeni? Ha a mai divatos jelszó kell, akkor mondhatjuk, hogy „ja” sagerek vagyunk. Igen, igen, van okunk arra, hogy derülátón nézzük a holnapot. Nem azért, mintha könnyebbé válna számunkra az élet és a megpróbáltatások korszaka végleg lezárult volna. Oh, attól még nagyon messzire vagyunk. De ha visszatekintünk régmúlt időkre, meg az alig eltelt évtizedekre, akkor bátran állíthatjuk, hogy van okunk a megelégedésre.

Négy jubileumra is emlékezhetünk e napon. Az első: hogy most 3650 esztendeje annak, hogy kiszabadultunk Egyiptom rabságából. S ne gondoljuk egy pillanatig sem, hogy csupán a testi elnyomás és rabszolgasors volt az, ami a felsőbb hatalom előtt igazolta volna onnan való elmenekülésünk sürgősségét. Nem a testi elnyomás volt, ami végzetes lett volna a zsidóságra.

Hiszen, ha így lett volna, akkor nem 210 évig, hanem az előre tervezett 400 esztendőt kellett volna töltsük a rabszolgaságban. De kellett jönni a Mátán Tóra által a lelki felszabadulásnak. Csaknem négy évezrede annak, hogy ez az első lelki felszabadulás bekövetkezett; mert a zsidóságnak, az akkorinak éppen úgy, mint a most élőknek, mindenkor sürgősebb és fontosabb volt a lelki szabadság, mint a testi. De ez érthető is, ha visszatekintünk a multba, mert érezzük, látjuk és tudjuk, hogy csak ez adott mindég erőt arra, hogy kibírjuk azt az irtózatot nyomást, amelyet elnyomás formájában érzünk történelmünk egész folyamán. Az első egyiptomi asszimiláció ellen lázadt fel a zsidó életösszön és ez világító Fharosként tette elviselhetővé a hosszú kétezer éves galuti éjszakát is. Az „isteni alkotmány” kodifikálása történt meg a Szináj alatt és ez adja meg annak lehetőségét, hogy ne keseregjünk, hanem örüvendeni a Tóra ünnepén, melynek fordulóját 3650 esztendeje ünnepeljük keserves-rosszban, a boldog-jóban egyaránt.

A másik jubileum már átfogóbb. Csupán négy évtizedre kell visszamennünk. Az isteni szikra újra tüzet csíholt a zsidó népből. Mintha azt mondta volna, hogy az asszimiláció egyiptomi sötétsége, a husos-fazék csabitása már túl elhatalmasodott bennünk és rajtunk. Vándorlunk immáron kétezer éve a pusztában s újra menjünk vissza — legalább a nép egyrésze — a Szentföldre. Alig negyven éve ennek, de korszakos jubileum ez, mert újra a lelki felszabadulás áll előtérben, habár testi elnyomásunk még rosszabb — például a Barna Birodalomban, — mint volt az egykori egyiptomi. De jubilálnunk kell ezzel egyidejűleg a 20 éves Balfour deklarációt is, bármennyire igyekeznek azt Albion felelős tényezői lényegéből kiforgatni.

S ha már évszámok nyomán kell emlékezzünk, akkor nem feledkezhetünk meg arról, hogy a Mizrachi mozgalom — a modern — éppen most ünnepelte 35-ik évfordulóját. Ezt a kettőt akarja egyékapcsolni. A testi menekülést, a telkivel egyesülten. Mit ér a lélek nélküli fizikai menekülés a „pusztaságból” az Igéret földjére? Nekünk ez kevés. Mert a mi alaptörvényünk szerint a Tóra nélküli felszabadulás nagyon gyenge és félszeg népet kovácsolna újra belőlünk.

A 35 éves Mizrachi tulajdonképpen 3650 éves, ami a célt és elgondolást illeti. Csak az új idők jelszavaira így hangszerelődött át a régi eszme „modern” köntösbe.

Végül a negyedik jubileum, amire emlé-

kezünk kell: a XX. cionista világkongresszus, amelynek történelmi háttérét egyetlen kérdés adja meg. Az a kérdés, amelyet évezredek után most először intéztek újra hozzánk: akartok-e zsidók újra önálló állami életet folytatni? Igen, vagy nem? S e pillanatban nem az a kérdés, hogy hány ezer négyzetkilométer ez a terület, s hányan férünk el rajta. Hanem maga a kérdés az, ami végtelen perspektívákat rejteget és történelmivé teszi a ma élő zsidó nemzedékünk számára ezt a korszakot.

3650 esztendő. 40 esztendő. Vagy 35, vagy 20. Nagyrészt emberalkotta dátumok és megállóhelyek. De egyet valamennyi kétségtelenül bizonyít. Hogy „felsőbb hatalom” kezében vagyunk, amelynek fatumszerű rendeltetési elől nem tudunk sem elbujni, sem szembeszállani. Ez a kar az, amely bennünket egyszerre felemel és lesújt. Ez a Kar az, amely nem türi, hogy be, vagy felolvadjunk, hanem hirdessük szakadatlanul azt az erkölcsi igazságot, amelyen áll vagy bukik ez az egész mai emberi civilizáció.

Szabad-e örüvendenünk? Szabad-e ünnepelnünk? Egy nép, amelyben közel négyezer éve ennyi energia gyülemlett fel, amely minden kapott seb dacára él, dolgozik és élni akar, annak joga van a Tóra ünnepén vigadni és örüvendeni, mert a mi vigadásunk amúgy is sirva-vigadás, a mi örömlünk visszatekintés a vérgőzös multba, ahol annyi mártirunk szenvedett (és szenved ma is) és ha kell, ujult erővel és bátor célkitűzésekkel haladunk a zsidó öröklét további évezredek felé, minden feneketlen gyűlölet és ellenségeskedés közepette...

Ujabb pogromok Lengyelországban

Varsó. — A legutóbbi ünnepek véres nyugtalanság napjai voltak a lengyelországi zsidóságnak. Bielitzben és Bialában különösen tombolt a zsidóellenes harc. Bielitzben egy vendéglőben lelőttek egy Leon Vanot nevű keresztény munkást mulatozás közben és a gyilkossággal egy zsidót gyanúsítottak. Ezért rombolni kezdtek, összetörték a vendéglő berendezését, majd utána, amikor a huligánok azt híresztelték, hogy egy keresztényt megöltek a zsidók, a város több pontján betörték a kirokat és ablakokat, üzleteket raboltak ki és súlyosan bántalmaztak számos zsidó családot. A po-

grom akkor hágott tetőpontra, amikor a munkás temetése megvolt. A tömeg újra tört-zuzott és a rendőrség nem lépett közbe. Csak este érkeztek erősítő csapatok Krakóból és Kattowitzból, s ezek állították helyre a rendet. Sok embert letartóztattak, közöttük zsidókat is. Néhány napra rá egy Gorny Anton nevű kereskedőt szélhűdés ért egy sétatéri padon. Ezt is úgy állították be, mintha a zsidók támadták volna meg a kereskedőt, újra fellángoltak az antiszemita heccek, majd később egy gyűlés után, melyet a hatóság engedélyezett, tízezer ember tüntetett a zsidók ellen.

1938-ban hoz döntést a Népszövetség Palesztina ügyében

Genf. — Szeptember 16-án lezárult Genfben a Népszövetség ülésén a tanács döntése Palesztinára vonatkozólag. Antonescu külügyminiszter elnökletével tartott ülés meglepő határozatot hozott. Elhalasztotta a döntést bizonytalan időre. A határozat azt is kihangsúlyozza, hogy addig a mandátum teljes mértékben érvényben marad és a zsidó bevándorlás tekintetében is Angliának tartani kell ígéretét. Közben az

angol kormány újabb bizottságot fog küldeni Palesztinába, hogy a felosztási tervet alaposan a helyszínen kidolgozzák. Valószínűleg a Peel-bizottság néhány tagja is résztvesz majd a munkálatokban. Az új felosztási tervet 1938 januárjában fogja a Népszövetség elé terjeszteni az angol kormány. Ezután majd a Népszövetség küldi ki bizottságot a terv ellenőrzésére.

Bratianu Dinu, a liberális párt elnöke mondotta:

„Nem üzenünk sem felekezeti, sem nemzeti háborút senkinek!”

A legerősebb romániai politikai párt elnöke szembeszáll Dr Pop Valér terveivel és azokat kategorikusan fölöslegesnek tartja
Nincs oka a zsidó tisztviselőknek a kétségbeesésre

Az ország valamennyi zsidó lakosa előtt ismeretes az a körlevél, amelyet Pop Valér kereskedelmi és ipari miniszter intézett a gyáripari vállalatokhoz. Már csaknem egy esztendeje annak, hogy a terve először felmerült, amely azt célozza az első perctől kezdve, hogy a kisebbségi existenciák helyébe többségié kerüljenek. Még akkor sem volna igaza Pop Valér miniszternek, ha történetesen volnának olyan szakképzetlen többségi munkanélküliek, akiket minden körülmények között el kell helyezni. Akkor is erőszak volna ez, mert a gazdasági életben nem lehet és nem szabad olyan erőltetett intézkedéseket tenni, amely beteggé teheti egy ország gazdasági életét. De nem is lehet szó arról, mintha az volna nálunk a helyzet, hogy a zsidó, magyar, ukrán, lengyel, német és egyéb kisebbségek elterpeszkednének a hivatalokban, gyárakban, vállalatoknál és a kapuk előtt éhes és lerongyolt románok állnának és sóváran néznék ezt a tultengő jólétet a nem fajromán lakosoknak.

Ha mi mondanánk azt, hogy ez nem így van, talán el sem hinnék. De ezt hirdette most vasárnap Bratianu Dinu is, a liberális párt elnöke, akinél jobb hazafi, jobb és lelkesebb híve a románság szupremációjának, nem kell senkisének legyen. Ezt nem mi valljuk, ha valamilyen kell minden józan ítélőképességű embernek, aki híve az igazságnak. Nem igaz az, hogy van ebben az országban munkanélküli. Ezt sem mi mondjuk, hanem a munkaközvetítő hivatalok, amelyek egyetlen városban sem tudnak kimutatni munkanélkülit. És főleg nincsen a többségi néphez tartozó munkanélkülije az országnak. Mi nem kritizálhatjuk egy aktív miniszter „magánjellegű” levelet, amelyet az ország vállalataihoz intéz, ahol nincsenek százpercben etnikai románsághoz tartozó tisztviselők. Nem kritizálhatjuk, de ezernyi és autentikus adattal tudjuk bizonyítani, hogy amikor román mérnököt keresnek, amikor román tisztviselőket keresnek, akkor lámpással sem találják, mert dacára annak, hogy folyton újabb intelligens tisztviselő és munkásrétegek kerülnek ki az iskolákból, meg újabb mérnök, orvos és ügyvéd intellektuelek, a fejlődő ország gazdasági aparátusa valamennyit felszívja, abszorbeálja.

Ha mi tanácsot adhatnánk Pop Valér miniszternek, akkor azt mondanánk, hogy ad-

jon orvost annak a néhány ezer községnek, ahova évente egyszer sem jut el orvos, nem-hogy ott lakna. Tegye egészségessé a falut, tegye lüktetővé és olcsóbbá az igazságszolgáltatást, törje le valóban a kartellek tulhajtott árait, hogy legyen építkezés, hogy a mérnökök is elhelyezkedjenek, építsen még iskolákat, hogy ne legyen analfabéta és ezáltal elhelyezi a tanítókat: akkor meglátná, hogy még újabb tizezres tömegeket tudna játszva elhelyezni az élet minden vonalán.

S ha úgy vélik, hogy a kereskedelem és ipar terén is több románnak kellene lenni, hát ki akadályozza őket abban, hogy szabadon versenyezzenek a zsidókkal. Azt nem mondhatja még a legelfogultabb ember sem, hogy talán a zsidók több állami támogatással indulnak neki ezeknek a szabad pályáknak? Különben minek ismétlésekbe bocsájtkozni, amikor Bratianu Dinu pártelnök a brailai betegségélyző palota felavatásán, a legutóbbi vasárnap nagyon okosan, nagyon érthetően és nagyon meggyőzően kimutatta Pop Valér állításainak és levelének indokolatlanságát.

MIT MONDOTT BRATIANU DINU, A LIBERALIS PART ELNÖKE?

A pártelnök Costinescu, Sassu, Cancicov, Nistor és Berceanu miniszterek jelenlétében foglalkozott az aktuális politikai kérdésekkel és kategorikusan állást foglalt a Pop Valér körlevelének szelleme ellen és hangsúlyozta, hogy a liberális párt a türelmes megértés álláspontját vallja.

Kihangsúlyozta azt is, hogy ebbeli felfogását osztja Tatarescu miniszterelnök is. Írásba is foglalta Bratianu szavait, amelyet azért tett, nehogy félremagyarázzák szavait...

Beszédében felsorolta a liberális kormányzás érdemeit, majd rátért a románság helyzetére.

— A román elem foglalja el csaknem az összes közhivatalokat — folytatta Dinu Bratianu. — Az új területeken, amelyeken elnyomott elem volt, egyelőre egyenrangúvá tettük a többi nemzetiségekkel úgy a földosztás, mint kulturális problémáit. Előzetesen megtanácskoztam centrumok megteremtése és az állam vezető testületébe való beiktatása útján. Támogattuk gazdasági intézményeiket és tudatába ültettük, hogy uralkodó elemek az országnak.

Kérjen mindenütt

elsősorban palesztinai termékeket:

Olajbogyóból készült tiszta és ízletes SHEMEN ételolajat.

Népszerű SHEMEN-MENORA szappant, amely gyermekek és érzékenybőrűeknek egyaránt ártalmatlan.

ADIN, CARMEL, FLOWERS, GALIL mosdószappant - SHEMEN.

SHEMEN-borotvaszappant.

Rison-le-Zionban gyártott arany és ezüst **OKAVA-borotvapengéket.**

Romániai főképviselet: **„HIRMO” București, B-dul Domniței 3.**

Temesváron: **Káldorú Marcel**, Str. Paris 5.

Clujon: **Körösy Tibor**, Str. Nic. Iorga 19.

Brașovban: **Deutsch Zsigmond**, Str. Sft. Ioan 2.

Oradeán: **London Armin**, Str. Millerand 9

Satu-Maren: **Fekete József**, Str. Berthelot 52.

Vitaminus narancs, citrom, banán, ananász, ethrog, mandarin és grapefruit **SHARONA**-szirupokat, Rammal-Ganban gyártott **PALALUM** alumínium edényeket.

Illó és éterikus olajokat, valamint **FRUTAROM**-féle **eszenciákat** — Haifa.

LUCIO acélváltót — Petach-Tikva.

FRUTAROM-féle **100% Vanillinát** — Haifa.

ONYA karbonpapírt és **Indigót** — Tel-Aviv.

fejfájás ellen Beretvás parztilla!

AZ IPAR ÉS KERESKEDELEM ÉS A ROMÁNSÁG

— Ha az ipart és kereskedelmet kisebbségek teremtették meg ezeken a vidékeken és ha egyes esetekben a román elemet távol is tartották ilyen vállalatoktól, nem kell elcsúsznunk az orvoslást és megmérgeznünk a nemzetgazdaságot olyan orvosságok egyszerűre való beadásával, amelyek el is pusztíthatják.

Nem kell a fiatalságnak fejébe verni, hogy minden őket illeti meg és hogy felkészültség és munka nélkül is bárki elérheti a helyet, amelyre aspirál, csak, mert román. A mi teendők az, buzdítsuk a fiatalokat, hogy dolgozzanak, öntsünk bizalmat beléjük képességeikbe és érvényesülésükbe.

— Nem üzenünk sem felekezeti, sem nemzeti háborút senkinek.

— Oltalmazni fogjuk az ország összes dolgos és fejlődést-szolgáló elemeit és meg fogjuk erősíteni, nem pedig gyengíteni mindazt, ami Nagy-Románia gazdasági fegyverzetét képezi, különös mértékben foglalkozva a román etnikai elemmel.

Az országnak tudnia kell, hogy nem változtattuk meg sem mentalitásunkat, sem programunkat. Az egyetlen ország vagyunk Európában, amely nagy reformokat vitt keresztül, társadalmi zavargások és megrázkódások nélkül. Így tettünk és így fogunk tenni a jövőben is.

A liberális párt az egyetlen, amely az ország fejlődését biztosítja.

— Betiltották a Cionista Alapok gyűjtését. — Mult hó 22-én megjelent a Zs. N. Sz. timișoarei központi irodájában a timișoarei Allambiztonsági Vezérfelügyelőség két főtisztviselője, akik dr. Mózes Lászlónak és Löbl Lajosnak a miniszterelnökség, illetve államrendőrség bucurești igazgatóságának 55914. számú rendeletét felmutatva, bejelentették, hogy a rendelet értelmében betiltják a Cionista Alapok gyűjtését. Az allambiztonsági főtisztviselők ezután összegyűjtötték az irodában talált propagandaanyagot, körleveleket, brosurákat és KKL-bélyegeket és elkobozták. Az elkobzás tényéről jegyzőkönyvet vettek fel, amelyet az időközben helyszínre érkezett Reiter Károly Zs. N. Sz. elnök és dr. Weiss Arthur a KH kuratórium országos elnöke is aláírtak. A betiltás ténye érthető megdöbbenést keltett a cionista vezetőség körében, annál is inkább, mert a mult év decemberében kiadott hasonló rendeletet az illetékesek annak idején hatálytalanították, megerősítve a cionista Alapok gyűjtéseinek jogi alapját. A temesvári cionista vezetőség meg van róla győződve, hogy az a rendelet csak félreértésen alapulhat és mindent elkövet, hogy a legrövidebb idő alatt érvénytelenítve legyen.

Ujra egy rabbi öngyilkosság

Néhány hónappal ezelőtt irtunk egy rabbi-öngyilkosságról. Szovjetországban ölte meg magát egy agg rabbi, mert unokája szembeszállt vele és az Istentagadók élére állott. Most egy másik öngyilkosságról kell megemlékezzünk. Szintén végtelenül tragikus és mert egy rabbiról van szó, egészen szokatlan. Napilapok írják, hogy egy tizenöt évvel ezelőtt Litvániából Palesztinába kivándorolt Feldman Ignátz nevű rabbi nagymennyiségű mérget vett be és meg is halt.

Az öngyilkosság mögött megdőbentető családi tragédia húzódik meg. Egy évvel ezelőtt, amikor a zavargások tartottak, azt a kolóniát is megtámadták az arabok, ahol a rabbi élt békésen, családjával együtt. A kolónia lakói fegyverrel kezükben védték meg vagyoniukat. Még az öreg rabbi is közéjük állott. Halálos áldozata volt a támadásnak. A rabbi egyetlen fia volt a halott. Azóta nem tudott vigasztalódni az apa. Hiába volt családjának minden gondossága, hiába volt mekkülése a hithez, minden hiába volt. Nem bírta a csapást túlélni — megmérgezte magát.

A legnagyobb bűnök egyike — az öngyilkosság. Nem is értjük meg, hogy hívő lélek miképpen vesztetheti el ennyire bizalmát az élettel szemben? De ki tudja, milyen lelki összeomlás kellett jöjjön, amíg ez a rabbi is a mérgepohárhoz nyult? Talán nem is rabbi-junkciókat végző szerencsétlen volt Feldman Ignátz, hanem csak jámbor nagytudású, talmudban járatos férfi. A zsidó felfogás szerint minden talmud-chochom — rabbi is. S most, hogy életét eldobta magától, — akár-hogy is vélekedünk az öngyilkosság bűnéről, — mégis újabb áldozata, szerencsétlen tragikus áldozata ő is az arab huligánizmusnak és gyűlöletnek. Egy mártírral többet jegyezhet fel a zsidó történelem. Egy új mártírt, amelyben mi is annyira gazdagok vagyunk.

Ahol még nincs teljes sötétség

A nem-katolikus, de keresztény egyházak Oxfordban nemzetközi nagygyűlést tartottak. Ezen a konferencián foglalkoztak a fajiság kérdésével is. Kimondták, hogy nem a legfőbb jó a fajiság és semmiesetre sem szabad a végtelenségig felmagasztalni a fajiság fogalmát. Az oxfordi konferencia elítélte az antiszemitizmust és többek között Paton, londoni lelkész kijelentette, hogy a zsidógyűlölet veszélyezteti az egyházak létét.

Ma már úgyszólván közhellyé vált, hogy amikor a gyűlölet magvát a zsidók ellen elhintik úgy, mikorra kalászba érik a gyűlölet, már valamennyi egyház ellen irányul a pusztítási vágy. Nem csupán négyszázezer németországi zsidó érzi a gyűlöletet, hanem a húszonötmillió katolikus is. Nemrégiben Németországból visszatértek mondják, hogy hihetetlen gyűlölettel vetette rá magát a nemzeti szocializmus mindenre, ami: egyház. A vallásos embereket — legyenek azok katolikusok, vagy evangélikusok, — kinevetik — és ha elhelyezkedésről vagy méginkább karrierről van szó, akkor csaknem olyan akadály a valláshoz való ragaszkodás, mint — zsidónak lenni.

Csaknem! De nem épen annyi. Mert zsidónak semmi sincs megengedve. És hogy mennyire minden blöff volt, amit eddig hirdettek, talán legélesebben abban nyilvánul meg, hogy folyton agítálnak a „zsidó nagyáruházak” el-

len és csak a zsidó Wertheim és Tietz volt utjokban a berlini Kurstfürstendamm nagyjainak. Most pedig nyíltan hirdetik, hogy nincs jövője a kisiparnak, sem a kiskereskedésnek, menjenek munkásoknak a kispolgárok, (akik Hitlert uralomra segítették) és éljenek a nagyüzemek meg az áruházak. Csak addig volt kelletmetlen „zsidó” a konkurrens, amíg valamelyik pártbelijük el nem rabolta. Most, amikor az övék, már ez a tökéletes. Igen, minden jó nekik, amit határtalan önzésükben maguknak mondhatnak és minden rossz, amiből nem profitálnak ők, vagy hiveik. Ez a hitlerizmus és fajvédelem igazi arculata.

Heine és a dán irodalom

Egy Hamburgból elűzött egyetemi professzor, névszerint Walter A. Berendsohn könyvet irt, amelynek címe „Az élő Heine a germán északon”. A könyv Kopenhágában jelent meg és azzal foglalkozik, hogy mit jelent Heine az északi népek irodalmában. Száműzetését is annak köszönheti, hogy a nemzeti szocialista ifjúságot kikérdezte Heineről és előadásában említette, hogy Ibsen Henrikre is nagy hatással volt Heine költszete. Most megjelent könyvében végigmegegy az összes északi írókon és kimutatja, hogy melyikre és milyen hatással volt a nagy zsidó költőóriás. Például: Johannes V. Jensen dán epikus azt írta Heineről: „kincseskamara ő, charme, érzékenység, kedély, szellem. Szárnyaló nyelvezet, amely addig fog élni, míg a német nyelv élni fog.” De más dán származású író is örökre eljegyezte magát Heineval. Így Andersen, a meseköltő, aki azt mondta, hogy Scott és E. Th. Hoffman mellett Heine volt rá legnagyobb hatással. De Gjellerup híres dán költő, aki Nobel-díjat is nyert, egyik 1878-ban megjelent regényében beszélt két hőst Heineről.

Norvégiában a fiatalon elhunyt Heinrich Wergeland volt híve, aki különben a zsidó emancipációnak is törhetetlen harcosa volt. De tagadhatatlan, hogy Strindbergre is nagy hatással volt és a finnek leghíresebb költője: Zacharias Topelius is szép tanulmányt irt Heineről.

Különben a tanulmány megemlékszik arról is, hogy Heinet még a háboru utáni időkben is többször lefordították és kiadták az északi népek nyelvén. Megállapítja azt is, hogy észak költészetére nagy hatással volt. Különben Európa északi részén az „igazi” germán típusú népek között nincsen antiszemitizmus és büszkék zsidószármazású íróikra, mint A. M. Goldschmiedra, Oscar Levertin-re és Georg Brandes-re.

Az erfurti bölcsek...

Hova lettek a szép német kultúrvárosok? Mióta a hitlerizmus tobzódik a birodalomban, azóta néhány város más mellézköngét kapott, távol a régítől, amely dicsőséget jelentett nekik. Így München a zsidók városa volt, most pedig a „mozgalom fővárosa”. Vagy Nürnberg. Régen Hans Sachs városa volt és a nürnbergi mesterszadistáké, most pedig a Streicher-féle mesterszadistáké. Vagy Erfurt? Most Fleischacker városa, azé a volt kapitányé, aki Welt-Dienst című lapjában

A szövetségvásárlás titka

Gyakran irigykedve állapítjuk meg, hogy mások milyen jól, olcsón és izlésüknek megfelelően vásároltak. Pedig ha egy kicsit gondolkozunk fölötte, könnyen rájövünk, hogy olcsón jó árut, a divatnak megfelelő csak úgy vásárolhatunk, ha szakmabeli legnagyobb cégeket keresünk fel, hol izlésünknek megfelelő áru áll rendelkezésünkre. Az ilyen cé-

PETROL EGGER

Megszünteli a korpázást.
Meggátolja a hajhullást.

egyebet sem tesz, mint a zsidókat gyalázza. Ő volt a híres berni Cion-bölcseinek perében a vádló. Ő volt az, aki ezt az örültséget, a Cion bölcseinek jegyzőkönyvét még mindég igaznak tartja.

Szeptember elején volt a Welt Dienst nemzetközi antiszemita konferenciája és ezen ujlóg leszögezték, hogy a berni perben, az 1935 május 14-én kimondott ítélet nem igaz, mert C. A. Loosli egyetemi tanár és Baumgarten véleményét a zsidók irányították. Most ir erről Fleischhacker kapitány. Most, két és fél év után. Eddig gondolkozott arról, hogy vajjon mit is mondjon erre a széületes blamázsra, amely őket Bernben érte. Dehát kell nekik az igazság? Hát nem tudják ők, hogy ez a jegyzőkönyv hamis? Tudják, de nekik muszáj a hazugság homokvárát tovább építeni. Hiszen nekik az sem elég, hogy a „Times” nagy angol lap leközölte 1921 augusztusában Maurice Joly nevű írónak azt a brosüráját, amelyet az illető 1868-ban irt és adott ki Brüsszelben III Napoleon ellen „Dialogue aux Enters entre Machiavel et Montesquieu ou la politique de Machiavel au XIX. siècle per un contemporain” címen, amely szóról-szóra azt közli, amit Cion bölcsei. Illetőleg ez volt a forrása, holott ebben egy betű sincs a zsidókról. Csak a tehetség-telen szerzők áttransponálták a zsidóságra, minden ok és indok nélkül.

Ok nélkül? Hát kell-e nyomósabb ok, mint a zsidógyűlölet? Kell-e több indok, minthogy az antiszemita huligánok sokezer-nyi zsidó véret akarják? Hiába minden írás, jajongás. Fleischhacker (mészáros a neve, óh!) kapitány így akar feltűnni Hitler Németországában. És Erfurt az új próféta Mekkája. Hiába minden írás és sírás, hiába bizonyult minden hamisnak, az erfurti gyűlésen mégis a Cion bölcsei féle hamisítvány volt a biblia, amelyre ezek az elvakultak esküdtek és hirdetik tovább annak valódiságát...

LEITNER ZOLTÁN

Lóháton Göding városában, az elhunyt Masaryk elnök szülőhelyén

Katona-élmények, amelyek nem véresek. Lovasság és zsidóság

Göding. — Ez a kis morvaországi városka néhány napra bekerült a világsajtóba. Talán nincs a világnak olyan ujságja, amely ne írta volna le az utóbbi időkben: hogy a csehszlovák köztársaságnak a napokban elhunyt nagy elnökének születési városa ez a kis morva fészek volt. Valamikor a magyar-osztrák határon feküdt, de a világháború hátréltatódásai után az új köztársaság belső részébe került.

Most, hogy egy pillanatra az érdeklődés homlokterébe került ez a kis városka, bennem is felélesztett sok-sok emléket, amely a világháborút idézi fel, amiről ma emlékezni már nem nagyon időseztünk. Hiszen azóta amnyi esemény torlódt fel valamennyiünk életében, hogy egy-egy epizódra nem is fontos visszaemlékezni. De azért mégis! Lássuk csak, hogyan él Göding az én emlékezetemben, aki sokat jártam ott, az 1915- és 16-os esztendőben.

LÓHÁTON A KIS MORVA VÁROS UTCAIN

A háború számumja nem csupán ilyen távol-ságokba szórta el az embereket, hiszen tudjuk, hogy ezrek és tizezrek kerültek távoli Szibériába, meg a még távolabbi Kínába is, a régi armádia katonái közül. A monarchia területe egy hadseregpáncsnokság korlátlan rendelkezése alá tartozott s így könnyen érthető, ha egy oradeai katona Gödingen köt ki néhány hónapra. Így kerültem én is mint a volt 1. számú közös huszárezred öntétese, a holicai tisztiiskolába. Ott tanultuk hónapokig egy lovastiszt kötelezettségeit. A monarchia valamennyi dragonyos, ulánus és huszárezredet ide küldték önkénteseiket és ha már erre visszaemlékezem, úgy el kell mondanom néhány epizódot Gödinggel kapcsolatosan. Csaknem mindennap eljutottunk lóháton Gödingbe, hiszen harci gyakorlatokat tartottunk és bizony azt a 20—25 kilométert, hátunkon karabéllyal és teljes hadi rüsztingban — esetleg még löbbet — elég nehéz volt lóháton abszolválni. Naponta eltrappoltunk Gödingbe, amelyik kis városról akkor nem tudtuk, hogy egykor arról lesz nevezetes, hogy az ujonnan létesülő köztársaság legnagyobb fia itt látta meg a napvilágot 1850-ben.

Hol volt még akkor a csehszlovák köztársaság? Masaryk elnök még csak akkor ment ki Angliába és az Egyesült Államokba, hogy propagálja a népet, amely az önálló Csehszlovák köztársaság létesítésének merész álma volt. Csak álomnak lehetett akkor nevezni, hiszen még a monarchia teljes erejében volt és csak a páteszi erővel rendelkező férfiak — közöttük elsősorban az elhunyt Masaryk — látták, érezték előre a jövőt.

Nem mondhatnám, hogy mi akkor, ott, 160 önkéntes, akiket 5—6 hónapra hozott össze a sors, a bécsi mágnáspalotából éppen úgy, mint a magyar vagy lengyel kastélyokból, éreztük volna — amikor átnyargaltunk a morva kiserőn, vagy ültünk annak kis cukrászdájában, — hogy ebben a városban, egyszerű szegény iparos szülők gyermekeként, (1850-ben) 65 esztendővel ezelőtt e kis hegyesfedelű, régi német stílusban épült házak egyikében született egy ember, aki vezére lesz embermillióknak. Óh, mi akkor mással voltunk elfoglalva. Elsősorban önmagunkkal. Körülbelül ötven lovasezred összegyűjtött önkéntesei még a régi „Dienstreglement” szerint készültünk a háborúra. Akkor még nem tudta a hadvezetés, hogy a lovasságnak nincs többé olyan szerepe a háborúkban, mint amilyen egykor volt. Mi még tanultuk az attakot és bizony képzelt el-lenségként nekirohantunk az erdőszélnek, ahonnan egy képzelt szofnya-kozák robot, elő és huj-huj-hajrá-val, kivont karddal attakiroztuk meg őket. Még a diszruhánk piros nadrág volt, meg zsinóros mente, a dragonyosok lófarkas csákója olyan volt, mintha valami diszes kiállítású operett főszereplői lettek volna, pedig egy életre-halálra menő világdráma hősei lettünk. Csak később tudtuk meg, hogy a szép lovas katonának — minden bakfis ál-mának — le kell szállni a lóról és csukaszürkébe

bemenni a lövészárokba. De menjünk előbb vissza Holicra, hol a régi várkastély udvarán minden reggel 6 órakor felültünk a lovakra és mentünk gyakorlatozni Gödingbe. Elhaladtunk a nagy cukor-gyár mellett is, amelyet többször „elméletben” meg is rohamoztunk és el is foglaltunk. A békés, álmos kiserő térképünkön egy „hadászati objektum” volt s azt hittük, hogyha jól megtanuljuk a kard-forgatást, meg szilárdan ülünk a galoppnál a nyeregben — akkor győz majd a közös hadsereg. Holott akkor nem tudtuk és nem is tudhattuk, hogy Amerika felé hajózik éppen abban az időben egy szerény tudós, egy prágai egyetemi tanár, aki nem forgat kardot, csak pennát, nem ül lóháton, hanem a katedrán és jaj, (milyen ellenszenves szó ez katonáéknál) és nem egy ezredet, sem kettőt, hanem ezernyi ezredet tudott harcában ellensúlyozni. Egy hatalmas birodalommal állott aktív harcban Masaryk, akít in contumaciam halálra is ítélték ebben az időben.

DIENTSFREI A NAGY ÜNNEPEKEN

Ha már a hadiemlékezésnél tartunk, megírok néhány olyan élményt Holic-Göding lovastiszt iskolájával kapcsolatosan, amely zsidó vonatkozású.

Nem mondhatom, hogy nagyon sok zsidóval voltunk képviselve ebben a tiszti iskolában. Egy-két pesti „zsidó mágnás”, mint csetei Herczog báró, meg galgóczi Hetées (apja a Betteiheim cég tulaj-donosa volt), meg néhány bizonytalan származású osztrák fiú. Természetesen titkolták származásukat, viszont jómagam, aki akkor még husz éves voltam, nyugodt önéreztéssel vállaltam zsidóságot. De nem volnék hü az igazsághoz, ha azt mondanám, hogy az antiszemitizmusnak a legcekélyebb jelével is találkozhatunk volna. Különösen az oktatóisztek voltak végtelenül igazságszeretők. Rittermeister gróf Teleki éppen olyan „ur” volt ezen a téren, mint a 14-es dragonyos-ezred kapitánya, Rittermeister von Schildenfeld, vagy az a másik dragonyos főhad-nagy, gróf Kerstenbrock, akinek közeli kapcsolatai voltak a bécsi udvarnál.

Erev Roshasonohkor délután, amikor a napi gyakorlat után, az oktatóteremben hadi elméletet tanultunk, felálltam és így szóltam a kapitányhoz:

— Kapitány ur, holnap és holnapután nekem nagy ünnepem van, tisztelettel kérek szolgálatmentességet.

És az osztrák mágnás-tiszt így válaszolt:

— A szolgálatmentességet természetesen megadom, s lovastiszthez méltó önéreztetre vall a zsidóság nyílt vállalása — nem úgy mint azok, akik ezt rejtegetik.

Két önkéntes volt még ennél az évfolyamnál, akik erre a félreérthetetlen célzásra fülig elpirultak, de hallgattak. És másnap én mégis egyedül ültem a holicai szép kis templomban. A tisztiiskola hallgatói közül csákósan, diszben, hogy dokumentáljam fajomhoz és vallásomhoz való tartozásomat.

MILYENEK VOLTAK A TÖBBI ÖNKÉNTESEK?

Ha az oktatóiszteknek teljes pártatlanságát elismerem, (hej de régen volt), akkor el kell mondanom azt is, hogy az önkéntesek között különböző kategóriát ismertem meg. A kimondott mágnások, az osztrák, lengyel, magyar grófok (sőt két herceg is, így egy Windischgraetz meg egy Hohenlohe her-

ceg) egyáltalán nem foglalkoztak azzal, hogy valaki zsidó-e vagy sem. Szerintem — ezt akkor láttam meg s ma sem mondhatok egyebet — minthogy oly távol állottak az ő tiz-huszezer, vagy még több holdaikkal, elzárkózott főuri életükkel, a napi kérdések felett, hogy mint olyan, számukra legfeljebb akkor létezett, ha gabonát akartak eladni, vagy egy lovat venni. (Ne feledjük azt sem, hogy egy szép korszak végefelé jártunk akkor, a liberális, megértő ötven éves korszak alkonya volt a monarchiában). Ezzel szemben a kisnemeselek, azok már akkor éreztették, hogy bizony nincs minden rendjén érzelmeik világában.

A történelmi hűség kedvéért még nevetek is: Volt közöttünk néhány idősebb ur is, így például egy mádi Kovács György nevű önkéntes, aki civilben főszolgabíró volt Pakson, ebben a zsidó-lakta Duna mentén elterülő kiserőben. Bizony ő már akkor „zsidózott” velem szemben, ha nem is izléstelenül, de éreztette velem... vagy Bogyai önkéntes a gyöngyösi halos huszároktól, szintén egy „zsentrí”, az bizony heccelődött. Ezzel szemben Ostffy főispán (aki tudtommal még ma is az Veszprém megyében) bizony talpig ur volt.

Talán furcsa ezt ma megírni, de okulásul mégsem fölösleges, ha leírom, éret fejvel sem mondhatok egyebet és a mai fiatalokra ráfér ez a figyelemzetés: ha az ember szerény és úgy vállalja zsidóságát, ez soha nem hivatja ki annyira a gyűlölködést. Volt olyan zsidó közöttünk, aki „dörgölő-zött” a kopenhágai nagykövetnek, Széchenyi grófnak fiához, ezt bizony eltávolították maguk mellől, de amikor lejött a nagykövet és felesége — egy Chimay hercegnő — akkor asztalukhoz kérték. (Meg kell jegyezzem, hogy úgy kerültem oda, hogy nem a többi önkéntessel ettem a Chlamtats nevű vendéglősnél, hanem kóser vendéglőbe jártam s amikor odajöttek, ott érkeztek önkéntes fiukkal és meg is dicsérték, hogy „milyen jó izlésem van”, mert ott jó volt az ellátás, de Chlamtatsnál rossz. Persze, ők nem tudták, hogy én a kóser miatt teszem...)

Nagyon messzire kalandoznék, ha háborús élmények elmondásába kezdenék és ez már rég „hadibetegség”, hogy azok, akik résztvettek benne, elkezdenek beszélni, se vége, se hossza nincs a mesélésnek.

Göding juttatta eszembe ezt a néhány kis epizódot. Masaryk elnök szülővárosa, ahol bizonyára a főtéren, ahol annak idején annyit jártam, szobor hirdeti majd — ha eddig még nem — hogy a cseh nemzet nagy fia, ezekben a kis szerény házak egyikében látta meg a napvilágot.

Talán ott álltunk meg sokszor pihenőre, vagy nyergelésre a pollau hegyek között, ahol Masaryk kirándult, mint reáliskolai tanuló többi társával s ahol Prilissauer Lipót nevű zsidó osztálytársukát annyit ugratták, mert hancurozás közben elvontult a kis diák, hogy minchát imádkozzon. S amikor többi diaktársai heccelődni akartak vele, amikor ért imádkozik, akkor vette észre Masaryk, hogy mennyi erkölcsi nemesség és emelkedettség rejlik egy zsidó gyermekben is. Ettől a perctől kezdve megíngott addigi zsidókról vallott felfogása és meg-szűnt antiszemita lenni. (Hitler szubjektív okok-tették zsidógyűlölvé és Masaryk-ot egy diák imá-dott zsidóbaráttá).

Hol van már a régi tisztiiskola? Az akkori önkéntesek közül azok, akik nem pusztultak el a háboruban, bizonyára a cseh, meg az osztrák, magyar, lengyel, román vagy jugoszláv hadseregben szolgálnak mint tisztek. Aktívak és tartalékosok. Lehet, hogy már őrnagyok, vagy alezredek. Viszont én közkatona maradtam a zsidó népek között. Annak a sokat szenvedő zsidóságnak, amelynek érdekében sokszor kardként forgatva az „acél-hegyű diabolut” — ahogy Ady nevezte a tollat — a jobb és boldogabb zsidó jövőért harcolok...

Gondoljon egészségére!

Lássa el magát **SEN LASLO** (Szt. László)

fertőtlenítő toalettszappannal Üdit — Fehérit — Fertőtlení!

DENTONAL fogpasztával

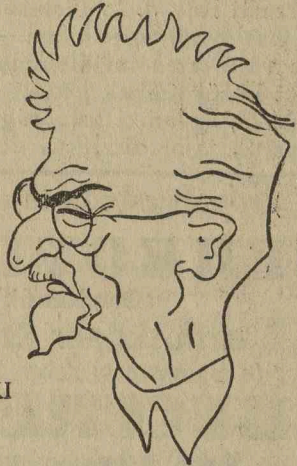
Wasserstrom Sándor franciaországi riportsorozata

Égy menekült orosz trockista vallomásai...

Erich Wallenberg, a vörös-hadsereg volt őrnagya és a „Rothe Fahne” egykori szerkesztője beszél a moszkvai sortüzekről.

Franciaország legdivatosabb fürdőhelyén, Deauville-ben azt hittem, csak derűs és vidám élmények és sorsok kerülnek eléem. A fény és ragyogás a túldimenzionált légkörében azt hittem, nem találkozik riasztó problémákkal. De rá kellett jönnöm, hogy a kor nyomasztó eseményei nem kerülnek el a divatos fürdőhelyeket sem és hiú remény, ha azt hiszem, hogy bárhol is, a csillogás mögött nincsenek szomorúságok...

Nyugalmas, csendes este volt. A tenger is halkabb volt, mint máskor. Egyedül ültem a homokos

TROTZKI

parton és eltűnődtem a világ és a zsidóság sok-sok problémája felett. Megtört, hajlott hátú idegen állott meg előttem, csak szeméi fénylettek szokatlan élénkséggel. Engedelmet kért, hogy mellém ülhessem. Németül szólott hozzám és hamarosan meleg barátság fejlődött ki közöttünk. Azaz, hogy főként ő fogadott szívébe engem és nyílt meg előttem. Sokáig nem tudtam mire vélni, hogy így idegenül, miért oly beszédes. Talán az est nyugalma és csendje bírta rá, hogy vallomást tegyen... A levegő hatott rá... vagy az, hogy társra talált, aki szívesen hallgatja...

Már a bemutatkozás pillanatában megtudtam, hogy Erich Wallenberg, neves zsidó publicista a kü-

TUCHACSEVSKIJ

lönös idegen. Röviddel ezelőtt a leningrádi „Rothe Fahne” egyik szerkesztője volt és egykor őrnagyi rangot töltött be a vörös hadseregben. Tehát történelmi alak, akit bizonyosan nem a ragyogás esábitott ide az Atlanti Óceán partjára, hanem jóvátehetetlenül megrontott idegállapotára szeretett volna gyógyírt találni.

Amikor megtudta, hogy egy zsidó lap szerkesz-

tője vagyok, egy pillanatra elhallgatott, de aztán, mintha ebben még ösztönzést találna, megtörte ismét a csendet és beszélni kezdett. Hitvallás volt ez, vallomás... Miről? Oroszországról, a hatalmas világbirodalomról, ahol az ifjusága eltelt és ahová minden ellenkező véleménye ellenére, gondolatai egyre vissza-visszaszállanak. Egy elsodort és hányatott lélek vergődésének szavai voltak...

AZ OROSZ TITOK...

— Mi a véleménye Önnek, — kérdeztem, hogy megindítsam a beszélgetést, — mi a véleménye Önnek a legutóbbi orosz eseményekről, amelyek kapcsolatban annyi sortüz dördült és annyi élet hullott a porba?...

— Tudja-e uram, — válaszolta — hogy erre a kérdésre felelni csak úgy lehet, ha felméri az ember az egész orosz történelmet. És tudja-e, hogy amikor már teljesen megvilágosodnak az ember előtt az események, akkor lesznek egyre homályosabbak a titkok és akkor kerülünk a legáthatolhatatlanabb köd elé?...

Most már kérdés nélkül folytatta tovább. — *Trotskynek el kellett hagynia az országot — mondta — mert többet akart, mint amennyit a szovjet megvalósított. Zinovjevnek meg kellett halni, mert másképp akarta megformálni az orosz jövőt, Tuchacsevszkij pedig árulóként halt meg. Kinek volt igaza? Egyelőre csak a pártok szűk látóköréből ítélni lehetjük meg az eseményeket, a történelmi horizont még messze-messze van. De még sem tudunk szabadulni az állásfoglalástól, mert végül az ilyen apró és egyéni állásfoglalásokból alakul ki a történelmi akarat és ellenállhatatlan tett...*

— Nem, uram, nem vagyok trockista. Nekem csak eszmém vannak, amelyek egybevágóak Trotsky eszméivel. S az oroszországi nagy „tisztogatások”, az Ön által említett sortüzek és a számos letartóztatás igazolja, hogy ott, az orosz anyaföldön is sokan osztják ezt a nézetet. Vajon tényleg halál jár ezért?

— Azt hiheti, hogy hajlok a romantika felé, hogy ily érzékeny hurokat pendítek. Hiszen mit is számít az európai és ázsiai frontok idején az a néhány élet, amely Oroszországban pusztul el? Igaza van uram, de ne felejtse, hogy ott vezérek pusztulnak és nem is életüket fájlalom, de az eszméket, amit belöltöttek.

— Az eszmék nem halnak meg — vettem közbe — amikor alkotóik teste az enyészetbe hull...

— Ez igaz uram, ebben igaza van. Ezért hurcoljuk még magunkban azt a reménységet, hogy az élő eszmék még jóra, jobbra fogják fordítani az idő kerekét.

ÁRULÓ VOLT-E TUCHACSEVSKIJ?

— Meggyőződésem, hogy Tuchacsevszkij nem volt áruló — folytatja — és a sötétségen keresztül is látom, hogy arca tűzben van. — Tudja-e, hogy Tuchacsevszkijnek köszönheti Oroszország, hogy ma oly félelmetes hadserege van és a világ legjobban motorizált felszerelésével rendelkezik? Tuchacsevszkij a féltékenység és intrika ölte meg. Legalább is én azt hiszem... Ő teremtette meg Feldmann zsidó tábornokkal együtt azt a haditechnikát, amelyre a nagy birodalom ma oly magabizosan támaszkodik. S támaszkodhat is... Mert Tuchacsevszkij és Feldmann értették a mesterségüket. Katonai zsenik voltak és zsenijük termékeny eszméit mind az orosz hadsereg fejlesztésére fordították. Hihető-e tehát, hogy egy szülő, miután felnövelte gyermekét és mikor annak erejében és nagyságában már öröme telik, hogy akkor kést vesz a kezébe és szíven szurja azt?...

— Nem uram, nem akarom hinni ezt. Tuchacsevszkij és Feldmann nevétől és tevékenységétől nem lehet elidegeníteni az orosz hadsereg tüntető nyereség megszerzését. Amit Trotsky a polgárháborúk idején a vörös hadsereg talpraállítására és megszervezésére érdekében tett, legalább olyan jelentőséges, mint amit Tuchacsevszkij és Feldmann...

STALIN

...kötött. Trotsky nélkül elbukott volna az orosz hadsereg... Tuchacsevszkij és Feldmann nélkül pedig nem erősödött volna meg...

— Az orosz haditechnika büszkesége, az erényes taktika, ami világszerte oly nagy felhajtást, az is Tuchacsevszkij ötlete volt. Ő teremtette meg a repülőzredek, amelyek katonai szakemberek szerint is, félelmetes erővel rendelkeznek repülő tankrajok leszállásával bármely őrjáratot nemcsak szembe, de hátbatámadva is tölthetnek. De minek folytassam?... Én szívesen hiszem, hogy ártatlanokat sujtott a halál...

TROTSZKI SZERETI OROSZORSZÁGOT?

— Nem vagyok trockista uram, már mondtam Önnek, de csak a legnagyobb tisztelettel és megcsüléssel beszélhetek erről az elszánt, erős akaratú szellemről, aki, bárhová is hajszolják, Európában vagy a tengeren túlra, mindenütt egyforma erővel folytatja harcát a mai Oroszország eszméi és ellen, egy más Oroszországgal. Voltaképpen megdom érteni, hogy ellene is harcot folytatnak, de ez csak szaporítja táborát és hangulatot csinosítja eszméi mellett.

— Én szeretem Oroszországot uram, mert én is orosz vagyok. Sen hozzánóttem ahhoz a földhöz. S szereti Trotszkij is, talán mindenkinél jobban... Persze, Ön, a zsidó szerkesztő Trotskyban elsősorban a zsidó látja és csak azután tudja meglátni benne az orosz... De higgye el, hogy ha csak feleannyira lett volna zsidó, mint amennyire orosz, akkor a zsidó...

RADEK

...nagy vezérei közé tartozna... Trotsky szereti oroszokat, az oroszok is szeretik őt, csak éppen Oroszország jelenlegi urai, Stalinnal az étén, aki minde...

Tudja-e I. V. O. ?

mit jelent ruhafestésben, vegytisztításban a legtökéletesebbet

ORADEA, Str. Ciorogariu 1.
 „ Str. Ciorogariu 34. Telefon 8-53.
 „ Piața Unirii 2. (Czillér mellett) Telefon 553.

Uj butorüzlet

Oradean, Str. Cosbuc.
 Palace Hotel mellett

Butorvétel előtt tekintse meg az „**Arta**” cég (Str. Cosbuc) butorklállítását
 Olcsó árak, modern formák, elsőrendű kivitel.

VULCAN

Oradea, Bulv. Reg. Ferd. 1.
 legolcsóbban árusít a k t a t á s k á t i s k o l a t á s k á t

Párisi fűzőmodellek

FUCHS MANCI fűzőszalonban, Rimanóczy-u. 12.

— NEM MARAD SEMMI TITOKBAN. Régi közmondás, de már régen nem titok, hogy legszebb, legjobb és legnagyobb választékban szöveteiket legolcsóbb árban Deutsch Posztóáruházában árusítanak.

— PÁRISI TANULMANYUTAMRÓL legmodernebb vonalú fűző- és melltartó modellekkel hazaérkeztem. Fuchs Manci fűzőszalon, Oradeán, str. Rimanóczy 12.

— A saloniki-i érsek a zsidó lakossághoz. (Saloniki). Ghennadios hercegérsek, Saloniki legfőbb egyházi méltósága, aki az athéni szent szinódus tagja, táviratilag köszöntötte meg a saloniki-i zsidóságnak üdvözlését, amelyet 25 éves jubileuma alkalmából juttattak el hozzá. Kérte benne a zsidókat, hogy azt a szeretet és szimpátiát, amelyet vele szemben eddig is tanúsítottak, ezután is őrizzék meg.

Őszi nagytakarításhoz

vásároljunk: festéket, padlóakkot, ruha- és hajkefét, falporolót, parkettkéfé, parkettpaszttát, bőrlábtörölőt, nád- és tollporolót, ecseteket, lakkokat, bogáirtókat stb. legolcsóbb áron

Stern S. Endre

cégnél Oradea, Str. Nic. Iorga 10. Telefon 378. (Weinstein fűszeressel szemben). Cimre nagyon kérem ügyelni!

Kelmefestést

Női ruhák, férfi öltönyök, trenckotok, átmeneti kabátok vegyi tisztítását szépen és olcsón vállalja

BORGOS

ORADEA, Színház oldal, Bazár-épület.
 Fiókfelvétel:
 Strada Alexandrii, colțul Millerandului

...nak tekintette, mondták ki fölötté a halálos távolléte dacára is...

TROTSKIJ ÉS A ZSIDÓSÁG

...közbeszóltam. Érdeklődtem Erich Walenberg Trotskij és a zsidóság viszonyatairól. Bár Walenberg szüntelenül hangsúlyozta, hogy nem a zsidó, szavaiból minduntalan kitűnt, hogy legközelebb hivi közé tartozik.

— Trotskij általában passzív a zsidókérdéssel szemben, — felelt. — Őt csak az emberiség egyetemes problémái izgatják... Bár az utóbbi időben teljesen volt engedményeket tenni. A kor egyre inkább a világ mind a négy sarkán a zsidókérdést Trotskij van annyira univerzális szellem, hogy ne a zsidó szeméit a probléma előtt, különösen, hogy az is zsidó.

Trotskij véleménye szerint a zsidókérdés megoldható meg, csak miután az emberiség kérdésmegoldást nyernek. Ha a népek és nemzetek állanak majd élesen egymással szemben, akkor a zsidókérdés is megszűnik és nem fogja többé talánítani a világot. Elismeri ugyan a cionizmus heroikus erőfeszítéseit, de az a meggyőződése, hogy nem képes megoldani a zsidóság egyetemes problémáit... Őn most érkezik éppen a cionista világviszegről, tehát maga is jól tudja, hogy nehézségekkel küzd a zsidó országépítés...

RADEK KÜLÖNÖS SZEREPE...

— Ha már ennyire elmélyedtünk az orosz események tárgyalásába — szakítottam félbe újdonsült szavaimat, — nem beszélne-e nekem Radek az orosz szerepéről is?...

— Radek?... ismétli el szavaimat és hosszan vár a kérdésem felett. — Radeknek valóban fontos szerep jutott a legutóbbi orosz eseményekben. Sok verzió kering efelől... Egyes hírek szerint azért menekült meg a haláltól, mert óvatossá volt a zsidó iratok mentését ki külföldre, a zsidó, a valószínűbb verzió szerint viszont ő lepette a trotszkista összeesküvést és ezért a szolovjov kaptá csérébe az életet... Lehet, hogy az orosz szabadságban van... Radek mindig rapakus szellem volt. S van benne egy kis machiavellianus is. De az is lehet, hogy mindez csak szóval...
 A tenger felől hűvös áramlat érekezik. Megborzom. Magam sem tudom, hogy a forró nyári éjszaka mi váltotta ki belőlem ezt a borzongást. A szél szellő, vagy ennek a átszellemült férfinak a szavai?...

— Nehezen válunk el egymástól. Minden borzongás mellett még szívesen hallgatnám ennek az elbeszélő embernek, ennek az elsodort zsidónak szavait és úgy látom, ő is szívesen folytatná még a beszélgetését, amely láthatóan könnyit feszült lelkiállapotomra.

— Trotskij, Tuchacevszkij, Feldmann, Radek és a többiek... Késsé furcsán és gúnyosan hangzik ezek a tragikus csengésű szavak a deauville-i szél sugárzásának árnyékában...

Minőségben árákban izlésben

SZÖVEI
 különlegességeink vezérként választék! Szolid kiszolgálás!

Havas és Grünfeld

posztóáruház
 Oradea, Piața Regina Maria I. (Mishladi)

Ha alakja szép vonalait hibátlanok, akkor büszke lehet, de ha a szerencse kegyeltjei közé tartozik, de ha a ruha deformálódott, elhanyagolta, vagy a mosást mostohán bánt vele, akkor ennek a problémának a megoldására vegye igénybe a híres szővegyipari szakértő specialista

Kovács Sándorné
 (Nágyes-telep) művészetét, a defektusait eltünteti, vonalait arányossá teszi művészi szabású melltartói, formafűzői, princessai által

Hét-ről-hét-re

Jeruzsálem. — Ibrahim Khalil, a haifai polgármester sógora, aki a mufti kérelmet ellen-sége, merénylet áldozata lett. A gyilkos elmenekült. A temetésen rendkívül sok arab jelent meg. — Haifa egyik leggazdagabb arab polgára ellen merényletet követtek el, amikor is sulyosan megsebe-sült. A Nashasibi párt vezére volt, s mint ilyen, a mufti ellensége. — A safedi keresztény negyed-ben egy borzalmasan összeroncsolt hullát találtak, melyet agnoszkáltak s megállapították, hogy az il-lető arab volt. Büne nem volt más, minthogy a terroristák tilalma dacára, egy állatot eladott egy zsidónak. — A ramlehi polgármester fivéréhez be-állított egy tömeg fegyveres agitátor és „hazafias” célra pénzt követték. Tűzharc keletkezett. A tet-tesek elmenekültek. — A napokban volt Dizengoff Meir-nek, Tel Aviv nagyhirű volt polgármesterének első halálórási évfordulja. A temetésen felavatták sírelméket, amely ünnepségen több ezer ember vett részt. Ezután a város északi részén megnyitották a Dizengoffról elnevezett teret. Este pedig a nagy zsinagógában gyászünnepség volt, amelyen számos szónok méltatta a nagy férfiú érdemeit. A sajtó is nagy cikkeken számol be az ünnepségekről és ki-emelik Dizengoff elévülhetetlen érdemeit.

Haifa. — A Civitavecchiában levő tengerészeti iskola hajója, a Sára I. iskolahajó, 44 tengerész-tiszt, kadett és matrózzal kikötött a haifai kikötő-ben. A tel-avivi városházán a tiszték és legénység-nek 25 tagját Rokach polgármester üdvözölte a zsi-dó város nevében. A polgármester kiemelte annak je-lentőségét, hogy zsidók tengerészeti pályára men-tek. Sajnálatát fejezte ki, amiért a „Sára” iskolá-hajó nem köthetett ki még Telaviv kikötőjében, mert a kormány nem engedélyezte. De reméli, hogy legközelebb már a zsidó város kikötőjében fog a hajó horgonyozni.

London. — Az United Appeal for Jews in Po-land egyesület akciót indít be 50.000 font összegyűj-tésére, amelyet a szükséget szenvedő lengyelországi zsidók között akar szétosztani. — A „Society for the Protection of Science and Learning” most közölt egy statisztikát, amely szerint 800 tudós hagyta el a Hitler rezsim óta Németországot. Ezek közül 464 végleges állásba jutott, 311 közülük kisegítő lett, amelyekből végleges állások lesznek. 45 különböző országba szóródtak szét, Angliában 101 tudós, Északamerikában 117, Palesztinában 45, Törökor-szágra 47, Franciaországba 16, Szovjetbe 15, Svájc-ba 15 tudós került. A társaságnak jelenleg 2606 font vagyona van, amely korántsem elegendő arra, hogy a mutatózó igényléseknek eleget tegyen. Ezek tá-mogatására. Kiemeli a jelentős, hogy néhány osz-trák tudóst is segítettek az utóbbi években. — A Norwichban megtartott szakszervezeti kongresszus megnyitóján Earenst Bewin elnök megemlítette a Palesztina-kérdést is. Bewin kijelentette, hogy nem foglal állást a felosztással kapcsolatban, de a munkásmozgalom szempontjából lényeges, hogy a kérdést úgy oldják meg, hogy azzal kapcsolatosan szűnjék meg a zsidó faj nyomorúsága is. — Októ-ber 7-én és 8-án tartja kongresszusát Scarborough-ban a konzervatív párt. Megbízható helyről nyert információk szerint a Palesztina-kérdés is szőnyegre kerül. Winston Churchill és Lord Lloyd a felosztás ellen fognak felszólalni. Lord Dufferin and Ava gyarmatügyi államtitkár, aki annak idején a felső-házban a vita folyamán a kormány álláspontját képviselte, a pártnapon valószínűleg ismertetni fogja a kormány álláspontját.

Tel Aviv. — A revizionista párt tel-avivi irodá-ját átmenetileg a rendőrség lepecsételte. Később uj-ra kinyitották, de rendőri felügyelet alá helyezték.

Amsterdam. — Szeptember elején a holland ke-letindiai Soerebaja városában demonstráció volt a palesztinai felosztási tervvel kapcsolatban, ame-lyen ezer arab vett részt. Egy határozatot fogadtak el, amelyet továbbítottak a brit kormánynak, a Népszövetségnek, a jeruzsálemi muftinak és blou-dani arab kongresszusnak. Ebben a rezolúcióban a felosztás ellen foglalnak állást a hollandiai arabok.

Lemberg. — Jekutiel Jehuda Grünwald, aki mint héber történelemíró közismert, most egy bio-grafiát írt Efraim Cohen-ről, aki (1616–1678) a vil-nai zsidóüldözések következtében Magyarországra költözött, ahova az akkori zsidó tudományos tanít-ás reneszánszát vitte. Grünwald könyve felöleli a Sabbatai Zwi korszakát.

Budapest. — Szélsőjobboldali lapok szerint, a nürnbergi pártnapon több mint ezer magyarországi nyilaskeresztes vett részt. Az utazási költségeket a német határtól kezdve az NSDAP finanszírozta. A résztvevőknek igazolni kellett, hogy tagjai valamelyik szélsőséges szervezetnek és árják. A felvon-lásnál magyar parlamenti képviselők vezették a csoportot. Ugyancsak ezek a lapok írják azt is, hogy a nürnbergi pártnapon verszerződést kötnek majd a magyar szélsőségesek és egyútté tartoznak majd Festetics gróf és Balog, Csillery és Szalasics.

Látogassa meg szőnyegkiállításunkat új helyiségünkben Str. Ep. Ciorogariu 4.
Szebbnél szebb perzsaszőnyegek, bel-és külföldi fonalak. — Szőnyeg javítá-sok. — Allandó tanfolyam

„ORIENT“

Schulhof Emilné, Oradea, Strada Ep. Ciorogariu No. 4. Telefon 1004.

— **KASCHRUSZBE** megbízható szerény igényű zsidó leány vagy asszony felvétetik. Ajánlatokat Würstbaum Jakob, magazin col-niale Sângeorgiul de Pădure j. Odorheiu.

— **ELJEGYZÉS.** Steiner Olga urleány (Oșorheiu) és Klärman Dezső nyersbörke-reskedő (Mercurea-Ciuc) jegyesek. Minden külön értesítés helyett.

— **A TEL-AVIVI YACHTKLUB MEGREN-DEZTE AZ ELSŐ VITORLÁVERSENYT.** (Tel-Aviv) Az ujonnan alapított Yachtklub nyolc vitorlásnak névadási ünnepélyt rendezett és a Jarkon folyón regattát rendeztek. Tuvim, mint a yachtklub el-nöke bejelentette, hogy ötven tagjuk van és nyolc vitorlást szereztek eddig. Különbözően megköszönte Sommerset angol tüzérkapitány támogatását, aki mint instruktor működik a klub keretei között. Ro-keach polgármester a városi tanács üdvözlését to-lmácsolta. Ezután megtörtént a névadási ceremónia. A következő neveket adták a yachtoknak: Brad, Elona, Geya, Da.a, Hadara, Vardina, Zeva és Chu-ga. A regattát az Elona nyerte, amelyet Sommerset kapitány vezetett.

— **ELJEGYZÉS.** Roosz Ella Sevlus (Nagyszőlős) és Engelstein Móritz Valea lui Mihai jegyesek. M. k. é. h.

— **FUCHS ILA** angol nyelvtanár nő a tanítást megkezdte str. Rimanóczy 12.

— **Rosenberg Aliréd** könyvéről lesújtó kritikát mond az angol közvélemény. (Lon-don). A „Friends of Europa” kivonatot közöl Rosenberg legújabb könyvéből, amelynek címe: „Die Unmoral im Talmud”. Előszót a kritikai munkához az oxfordi egyetemnek Herbert Danby nevű professzora írt, aki ren-dkívül éles hangon bélyegzi meg Rosenberg könyvét. Röviden azt írja róla, hogy írása „becstelen és rosszindulatu”. Már az maga rosszindulatu beállítás, írja az egyetemi pro-fesszor, hogy Rosenberg azt állítja, hogy a Talmud az a zsidóknak, ami az evangélium a keresztényeknek és ami a Korán a mohame-dánoknak. A zsidóság legfőbb értéke a Tó-ra, viszont a Talmud hatszáz esztendőnek szellemi visszatükröződése. Már az is rossz-indulatot mutat, hogy kiragad egyes monda-tokat, amelyek évezredekkel ezelőtt talán más értelműek voltak, azonban most már csak kiferdítve jelenthet valamit. Ilyen „nemzeti patológiával” összeállított mű ten-denciája nyilvánvaló és kétségtelen, hogy évezredek munkának ilyen beállítása esetén minden klasszikus munka ellen lehetne meg-lehetős hibákat felfedezni. Nem lehet Rosen-berg tudatlanságára sem hivatkozni, csak rosszakarat és gyűlölet csendül ki könyvé-nek minden sorából. Így fejezi be Danby egyetemi tanár nagyérdeklődésű könyvét.

— **FÜZŐ ÉS MELLTARTÓ** legújabb modellekben ROSENZWEIG R. leányánál, JUST-nénál szerezhetők be. Oradea, str. Ciorogariu 11. Főpostával szemben.

Orth. kóser vendéglő és bodega
izletes házi koszi, pontos kiszolgálás és olcsó árak
BERGER II SOARA. Str. Preter 2

ZSIDÓ A PÁRISI VILÁGKIÁLLITÁSON

Egy zsidó járkál Párisban és a kísé-rő doán magyarázat neki. Az Invalidusok dóm-ja mondja: Napoleon meghalt 1814-ben, majd a saillesi kertben a Lajosok évszámait mondja nos pontossággal. A zsidó látogatonak már sze” van a sok évszámától, s így szól kísé-rő Párisba, vagy a világiállítást akarom meg-

RUBENS-KÉP ÉS A CHUCPE

Ugyancsak egy muzeumot látogató hit-tel történi: Mutatják neki Rubens híres fe-nyét, amely a keresztény megváltót mutatja ded korában. Nézi, nézi, majd kérdi:
— Miért van a gyermek ruha nélkül?
— Mert olyan szegények voltak, hogy tellett ruhára...
— És miért van jászolban?
— Mert nem volt pénzükr arra, hogy la-szülessék.

A néző hitsorsos csóválja fejét és így szó-l:
— Micsoda chucpe. Nincs pénzükr ruhára, pénzükr lakásra, — de Rubenssel festetik le-gukat...

ADD AT A HELYEDET

Az egyik ardeali hitköztségben éles har-c nemrégiben a hitközségi elnöki székért. Ha-ról ismert hitközségi tag a harcot a köv-anekdótával indokolta meg.

Egy angol vasuti kocsiiban házaspár A férj egy lapba temetkezik, majd később szó-l:

— Hello, Margaret, nem fázol?
— Oh, egyáltalán nem.
— Kényelmesen ülsz? Jól érzed magad?
— Te igazán jó ember vagy — kü-nagyszerűen érzem magam.
— Well — mondja a férj — akkor a kérlek a helyedet.

GÜZME...

Ez a szó talmudikus eredetű. Azt jelent-zás”. Hihetetlen történeket mesél a Talm-rogton hozzáteszi, hogy „güzme”.

Ilyen „güzme” például, hogy Hitler, mi-szereti Németországban. Hasonló ehhez, az antiszemita azt mondják, hogy minden zsi-van pénze. Egy ilyen „modern güzme” az, egyik francia lapban olvasunk.

Stanton Dick nevű amerikai író franci-dön nyaral. Az ismert író a következőket m-

— Nálunk Amerikában nem ritkaság, egy kolló 12 tojásból 24 csirkét költ ki.
— Ez is valami? — mondja a francia — lunk az a szokás, hogy egy öt akós hordó-teszünk tojásokkal és a kollót a dugó hely-tetjük...

TITOK

Két tőzdeügynök találkozik a tőzsde el-az egyik haragosan mondja:

— Hogy mondhatad te tegnap a tőzsde-denki előtt, hogy én egy svindler vagyok?
— Bocsáss meg, — mondja a másik — ne-tam, hogy ez titok.

FIATAL CSIRKE

Reb Icíg bemege a kóser vendéglőbe és mondja a tulajdonosnak:

— Herr Traktör, csirkét akarok enni, csirkét, van magának?
— Hogyne volna.
— De nagyon fiatal legyen, minél fiatal-annál jobb.

A vendéglős odaszól a pincérnek:

— Samu, hozzon az urnak egy tojást.

ROSSZ KIFOGÁS

A könyvelő elkésvé jön be az üzletbe, főnök dühösen kérdőre vonja:

— Kérem szépen — mondja a könyvelő kis baleset történt velem, leestem a lépcsőn.
— Szép kis kifogás — mondja a főnök — szen akkor még előbb kellett volna, hogy itt

A ZSIDÓ VAGYON

Két hitsorsos az aktuális politikai probléma-tárgyalja meg a kávéházban és az egyik meg-

— Tudod-e, miért alkalmaznak a zsidó pállalatok olyan kevés tisztviselőt?
— Nos?
— Mert a jobboldali gyűlések szónokai doán az ő mérlegüket csinálják meg.

TIPOGRAFIA SONNENFELD ORADEA